

Адміністративне право і процес; фінансове право інформаційне право
УДК 342

Царенко Сергій Іванович

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності

Національна академія державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

Tsarenko Serhii

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Theory of Law and Criminal Procedure

National Academy of the State Border Service of Ukraine

named after Bohdan Khmelnytsky

ORCID: 0000-0002-2861-2514

Дерев'янка Тетяна Михайлівна

кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри

теорії права та кримінально-процесуальної діяльності

Національна академія державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

Derevyanko Tetiana

Candidate of Psychological Sciences, Senior Lecturer at the

Department of Legal Theory and Criminal Procedural Activity

National Academy of the State Border Service of Ukraine

named after Bohdan Khmelnytsky

ORCID: 0000-0003-0318-8195

Івашкова Тетяна Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності

Національна академія державної прикордонної служби України

імені Богдана Хмельницького

Ivashkova Tetiana

*Candidate in Pedagogy, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory of Law and Criminal Procedure
National Academy of the State Border Service of Ukraine
named after Bohdan Khmelnytsky
ORCID: 0000-0002-9067-3190*

Федорчук Микола Васильович

*начальник командно-штабного курсу тактичного рівня (L-2)
Факультету підготовки керівних кадрів
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького*

Fedorchuk Mykola

*Lieutenant Colonel, Head of the Command and Staff Course of the Tactical Level
(L-2) of the Faculty of Management Training
National Academy of the State Border Service of Ukraine
named after Bohdan Khmelnytsky
ORCID: 0009-0000-7322-0192*

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
СТАТУСУ КУРСАНТІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ
УКРАЇНИ**

**LEGAL REGULATION OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL
STATUS OF CADETS OF THE STATE BORDER SERVICE OF
UKRAINE**

Анотація. Вступ. У статті розглянуто правового регулювання адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України. Наведено результати аналізу окремих проблемних

правових питань адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України.

Мета. Метою дослідження є узагальнення та аналіз нормативно-правових актів що визначають адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України. Виявлення правових проблемних питань та пошук шляхів їх усунення.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти, які регулюють відносини з приводу проходження військової служби; 2) нормативно-правові акти що регламентують відносини у сфері охорони та захисту державного кордону; 3) нормативно-правові акти що забезпечують реалізацію прав курсантів на отримання вищої освіти; 4) результати наукових досліджень авторів у сфері забезпечення прав курсантів на охорону здоров'я.

Дослідження було здійснено із використанням таких методів: формально-логічний (для виявлення особливостей окремих правових явищ, їх правову природу адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України; системно-структурний (для виявлення сутність такого як адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України; історико-правовий (у процесі розкриття сучасного стану законодавства); загально-наукових методів: діалектичного, системного, логічного, аналізу, синтезу та інші.

Результати. У науковій статті розкрито прогалини у праві регулювання адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України. Встановлено, що характерними ознаками які вирізняють адміністративно-правовий статус курсантів серед інших є правовідносини, що виникають у відповідних сферах: 1) відносини, реалізуються у процесі проходження військової служби; 2) відносин, що виникають з приводу реалізації повноважень у сфері охорони та захисту

державного кордону; 3) що реалізуються у зв'язку із здобуттям курсантами вищої освіти.

У статті зазначено, що перед державою та суспільством постають нові виклики і завдання у зв'язку із військовою агресією. За результатами правового аналізу нормативно-правових актів, що регулюють адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України, встановлено що сучасні суспільно-політичні умови вимагають внесення змін у законодавство, зокрема щодо забезпечення реалізації прав курсантами на охорону здоров'я.

Створення умов для належного рівня охорони здоров'я військовослужбовців має за мету забезпечити успішне виконання ними поставлених завдань. Водночас, високого рівня здоров'я неможливо досягнути без ефективно функціонуючої правової системи забезпечення охорони здоров'я

Перспективи. У наступних наукових дослідженнях пропонується и. зосередити увагу щодо пошуку шляхів удосконаленні регулювання адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус курсантів, правове регулювання адміністративно-правового статусу курсантів, забезпечення реалізації права на вищу освіту.

Summary. *Introduction.* The article deals with the legal regulation of the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine. The results of the analysis of certain problematic legal issues of the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine are presented.

Purpose. The purpose of the study is to summarize and analyze the legal acts which determine the administrative and legal status of cadets of the State

Border Guard Service of Ukraine. Identification of legal issues and search for ways to eliminate them.

Materials and methods. The research materials are: 1) legal acts regulating relations related to military service; 2) legal acts regulating relations in the field of protection and defense of the State border; 3) legal acts ensuring the realization of cadets' rights to higher education; 4) results of scientific research by domestic and foreign authors in the field of ensuring cadets' rights to health care.

The research was carried out using the following methods: formal-logical (to identify the specific features of certain legal phenomena, their legal nature of the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine); systemic-structural (to identify the essence of such a thing as the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine; historical and legal (in the process of disclosing the current state of legislation); general scientific methods: dialectical, systemic, logical, analysis, synthesis, and others.

Results. The article reveals the gaps in the law regulating the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine. The author summarizes and determines that the characteristic features which distinguish the administrative and legal status of cadets from others are the legal relations arising in the relevant areas 1) relations realized in the course of military service; 2) relations arising from the exercise of powers in the field of protection and defense of the State border; 3) relations realized in connection with the cadets' higher education.

The article notes that the State and society face new challenges and tasks in connection with military aggression. Based on the results of the legal analysis of the legal acts regulating the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine, it is established that current socio-

political conditions require amendments to legislation, in particular, to ensure the exercise of cadets' rights to health care.

Discussion. In future research, it is proposed to focus on finding ways to improve the regulation of the administrative and legal status of cadets of the State Border Guard Service of Ukraine.

Key words: *administrative and legal status of cadets, legal regulation of administrative and legal status of cadets, ensuring the right to higher education.*

Постановка проблеми. В умовах дії воєнного стану особливої уваги привертає правове регулювання адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України. Військова агресія російської федерації проти України створила умови, для перегляду положень основних нормативно-правових актів що визначають правовий статус військовослужбовців та, зокрема курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання.

Результати аналізу чинного законодавства про адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України дають підстави зробити висновок проте, що окремі його положення не відповідають вимогам часу. На сьогодні у чинному законодавстві України та в теорії правової науки не має однозначного підходу до визначення поняття "адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України". Дослідження адміністративно-правового статусу курсантів привертає до себе увагу поєднанням в одному суб'єкті: здобувача вищої освіти та військовослужбовця правоохоронного органу спеціального призначення.

Питання адміністративно-правового статусу курсантів неодноразово привертало увагу науковців. Як правило такі дослідження є фрагментарними, та зосереджуються на окремих питаннях проходження служби, навчання або соціального захисту. Проте теперішній стан

регулювання правового статусу курсантів є актуальним та привертає до себе особливу увагу.

Підготовка курсантів у вищих військових навчальних закладах проводиться для подальшої служби у відповідних військових формуваннях на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Адміністративно-правовий статус курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання визначає їх права та обов'язки, що характеризується рядом особливостей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі аспекти правового статусу військовослужбовців неодноразово досліджувались вітчизняними науковцями. Так, зокрема: Пашинськи В. Й., дослідив конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні [1]. Деякі аспекти адміністративно-правового статусу особи досліджували такі науковці, як: Коваль Л. В. [2], Шемшученко Ю. С. [3], Кузьменко О.В. [4] та інші.

У своїх наукових доробках Чумак В. В. [5], Білоусов Ю. В. [6], Корж І. Ф. [7], Хома В. О [8], Шамрай В. О [9] торкалися різноманітних сторін правового статусу військовослужбовця прикордонника виходячи із особливостей регулювання правовідносин у військовій сфері. Царенко О. М. провела комплексне дослідження адміністративно-правового статусу військовослужбовців Державної прикордонної служби України [10]. Удод М.В., та Бойко Т.М. [11] дослідили окремі питання адміністративно-правового регулювання проходження служби (навчання) в закладах вищої освіти МВС та ЗСУ.; Шульга М.В. [12] досліджувала поняття та особливості адміністративно-правового статусу курсантів та слухачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. Водночас питання правового регулювання адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної

служби України як на теоретичному так і на практичному рівні залишається без належної уваги.

Метою статті є аналіз діючого законодавства України, що регулює адміністративно-правовий статус курсантів які проходять навчання в навчальних закладах вищої освіти із специфічними умовами в Державній прикордонній службі України з метою виявлення особливостей такого правового регулювання.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти, які регулюють відносини з приводу проходження військової служби; 2) нормативно-правові акти що регламентують відносини у сфері охорони та захисту державного кордону; 3) нормативно-правові акти що забезпечують реалізацію прав курсантів на отримання вищої освіти; 4) результати наукових досліджень авторів у сфері забезпечення прав курсантів на охорону здоров'я.

Дослідження було здійснено із використанням таких методів: формально-логічний (для виявлення особливостей окремих правових явищ, їх правову природу адміністративно-правового статусу курсантів Державної прикордонної служби України; системно-структурний (для виявлення сутність такого як адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України; історико-правовий (у процесі розкриття сучасного стану законодавства); загально-наукових методів: діалектичного, системного, логічного, аналізу, синтезу та інші.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до п.2 ч. 2 Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII, курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, військового інституту як підрозділу закладу вищої освіти і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем, та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або

спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу або таке звання вона мала під час вступу на навчання.

Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових закладах вищої освіти, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання з метою здобуття вищої освіти і має військове звання офіцерського складу або відповідне спеціальне звання середнього чи старшого начальницького складу, має статус слухача вищого військового навчального закладу, закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання [13].

Адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України (ДПСУ) ґрунтується на загальнотеоретичних дослідженнях в галузі адміністративно-правового статусу військовослужбовців.

Погоджуємось із позицією Царенко О.М. про те, що, що адміністративно-правовий статус військовослужбовця – це галузевий статус носія загальних прав, свобод та обов'язків, який має можливість набути комплекс спеціальних можливостей у специфічній військово-управлінській сфері, що регулюється нормами адміністративного права. Військова управлінська діяльність визначається як вид державної управлінської діяльності, яка здійснюється спеціально уповноваженими на те державними органами та посадовими особами, спрямована на зміцнення національної безпеки, забезпечення готовності в будь-який момент захистити українську державність, територіальну цілісність і недоторканність кордонів держави Правовідносини, які складаються у сфері військової управлінської діяльності, називають або військовими, або військово адміністративними [10, с. 28].

Адміністративно-правовий статус військовослужбовців ДПСУ – це галузевий статус військовослужбовця України, що передбачений адміністративно-правовими нормами спеціального законодавства у прикордонній сфері, особливості якого обумовлені наявністю специфічних рис правоохоронного органу спеціального призначення щодо охорони та захисту державного кордону. До особливостей адміністративно-правового статусу військовослужбовців ДПСУ відносять те, що вони наділені адміністративно-правовим статусом військовослужбовця під час проходження особливого виду державної служби (військової служби) у правоохоронному органі спеціального призначення [10, с. 29].

Беззаперечно, адміністративно-правовий статус військовослужбовців Державної прикордонної служби України регламентуються особливими нормативними правовими актами, що регулюють відносини у сфері охорони та захисту Державного кордону України. Так зокрема, Закон України “Про Державну прикордонну службу України” [14] визначає завдання, функції та структуру Державної прикордонної служби України. Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України [15] регулює відносини щодо порядку проходження військової служби різними категоріями військовослужбовців в Державній прикордонній службі. Окремі положення, які стосуються військовослужбовців, що безпосередньо беруть участь в охороні державного кордону, визначено в Законі України “Про державний кордон України” (наприклад, статус прикордонних представників України та їх заступників) [16].

Відповідно до п 15 Положення про вищі військові навчальні заклади курсанти це військовослужбовці, які навчаються у навчальному закладі, не мають військових офіцерських звань та відносяться до перемінного складу відповідного вищого військового навчального закладу [17].

Характерними ознаками що вирізняють адміністративно-правовий статус курсантів серед інших є відповідні правовідносини що виникають у відповідних сферах: 1) відносин реалізуються у процесі проходження військової служби; 2) відносин, що виникають з приводу реалізації повноважень у сфері охорони та захисту державного кордону; 3) що реалізуються у зв'язку із здобуттям курсантами вищої освіти.

Розглянемо детальніше порядок та особливості набуття статусу курсанта ДПСУ. Так відповідно до п 40 Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України, «...Зарахування на перший курс вищого військового навчального закладу Держприкордонслужби та укладення контракту про навчання з особами віком від 17 до 18 років, у тому числі тими, яким 17 років виповнюється в рік початку військової служби, здійснюється за наявності в них повної цивільної дієздатності або згоди батьків (усиновлювачів чи піклувальників) на укладення такими особами контракту [15].

За загальним правилом адміністративна дієздатність виникає з 18 років. Для військовослужбовців Держаної прикордонної служби з моменту вступу на військову службу. Але разом з тим для окремих категорій військовослужбовців – курсантів Національної академії Державної прикордонної служби вона виникає і раніше – з моменту зарахування до навчального закладу, оскільки на перший курс навчання можуть бути зараховані неповнолітні особи віком від 16 до 17 років.

Нажаль у відповідних нормативних актах поза увагою залишились питання щодо об'єму цивільно-правової дієздатності наприклад щодо захисту права на охорону здоров'я.

Відповідно до ст. 283 ЦК України право кожної фізичної особи на охорону здоров'я є особистим немайновим правом, що забезпечує її природне існування [18].

Як зазначає Резнік Г.О, право на охорону здоров'я включає: 1) право на усунення небезпеки, яка загрожує життю та здоров'ю; 2) право на медичну допомогу; 3) право на інформацію про стан свого здоров'я; 4) право на таємницю про стан здоров'я; 5) право на допуск до неї інших медичних працівників, членів сім'ї, опікуна, піклувальника, нотаріуса, адвоката та священнослужителя [19].

Під охороною здоров'я в юридичній літературі розуміють систему заходів, спрямованих на збереження, зміцнення, розвиток та, у разі порушення, відновлення максимально досяжного рівня фізичного й психічного стану людського організму, яких зобов'язані вживати органи державної влади й органи місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації, а також людина і населення в інтересах як кожної фізичної особи, так і всього суспільства [20, с. 332].

Право на охорону здоров'я військовослужбовців курсантів є частиною їх спеціального правового статусу, що визначається низкою нормативно-правових актів: Конституція України [21], Законів України: «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» [22]; «Про Збройні Сили України»[23]; «Про оборону»[24]; «Про Ряду національної безпеки і оборони України»[25]; «Про військовий обов'язок і військову службу»[26] та інших.

Обов'язок про збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців-курсантів покладається на командирів (начальників). Вони забезпечують вимоги безпеки при проведенні навчань, інших заходів бойової підготовки, під час експлуатації озброєння і військової техніки, проведення робіт та виконання інших обов'язків військової служби.

Охорона здоров'я військовослужбовців забезпечується створенням сприятливих санітарно-гігієнічних умов проходження військової служби, побуту та системою заходів з обмеження дії небезпечних факторів військової служби з урахуванням її специфіки та екологічної обстановки

які здійснюються командирами начальниками у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

За відсутності за місцем проходження військової служби, навчальних (або перевірочних) і спеціальних зборів або за місцем проживання військовослужбовців військово-медичних закладів охорони здоров'я чи відповідних відділень або спеціального медичного обладнання, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я за рахунок Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів [26]. Порядок звернення до інших лікувальних закладів досить чітко регламентований Законом України по Статут внутрішньої служби ЗСУ [27]. В деяких випадках такий порядок може бути конкретизованим наказом командирів військових частин.

Якщо ж вести мову щодо охорони здоров'я неповнолітніх (віком до 18 років) – в Україні діє комплексний інститут, який включає в себе не лише створення відповідних медичних закладів та підготовку медичних кадрів, а й проведення різного роду організаційних, соціальних та профілактичних заходів.

Тому об'єктивно існують деякі особливості реалізації неповнолітньою особою права на охорону здоров'я, що полягає у тому, що кожному праву дитини кореспондує відповідний обов'язок її батьків або осіб, які їх замінюють. Законодавство України наділяє батьків правами і обов'язками стосовно дотримання права дитини на охорону здоров'я.

Реалізація права на охорону здоров'я може бути реалізована шляхом вибору способу чи виду дій (диспозитивності), а саме: вибору лікаря, медичного закладу, вибору способу лікування; надання дозволу на медичне (оперативне) втручання, ознайомлення з інформацією про стан здоров'я та інше.

Отже, з метою усунення виявлених прогалин та врегулювання відносин у сфері проходження військової служби та навчання курсантів Державної прикордонної служби України пропонуємо внести зміни до Законодавства України у сфері охорони та захисту Державного кордону (Таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про внесення змін до статті 13 Закону України про Державну прикордонну службу України»

Чинна редакція	Редакція із врахуванням змін
<p>Стаття 13. Органи забезпечення</p> <p>Органами забезпечення Державної прикордонної служби України є підприємства, установи, а також підрозділи технічного, матеріального, медичного та інших видів забезпечення її діяльності, які функціонують як самостійно, так і в складі відповідно центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його територіальних органів, Морської охорони, інших органів охорони державного кордону, навчальних закладів Державної прикордонної служби України.</p>	<p>Стаття 13. Органи забезпечення</p> <p>Органами забезпечення Державної прикордонної служби України є підприємства, установи, а також підрозділи технічного, матеріального, медичного та інших видів забезпечення її діяльності, які функціонують як самостійно, так і в складі відповідно центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, його територіальних органів, Морської охорони, інших органів охорони державного кордону, навчальних закладів Державної прикордонної служби України.</p> <p>Навчальні заклади Державної прикордонної служби України здійснюють підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб центрального органу виконавчої влади, що</p>

	реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону
Порівняльна таблиця до проекту Указу Президента України «Про внесення змін до Положення про порядок проходження військової служби в Державній прикордонній службі України»	
Чинна редакція	Редакція із врахуванням змін
189. Особи, зараховані на навчання до вищого військового навчального закладу Держприкордонслужби, включаються до списку особового складу та ставляться на всі види забезпечення у навчальному закладі з дня їх призначення на посади курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів.	189. Особи, зараховані на навчання до вищого військового навчального закладу Держприкордонслужби, включаються до списку особового складу та ставляться на всі види забезпечення у навчальному закладі з дня їх призначення на посади курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів. Курсантам які не досягли повноліття гарантується медичне, соціальне та інше забезпечення що передбачене законодавством України.

Джерело: розроблено авторами

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже адміністративно-правовий статус курсантів Державної прикордонної служби України – це галузевий статус військовослужбовців, які зараховані на навчання до військового навчального закладу для здобуття відповідного рівня освіти, для подальшого проходження на посадах офіцерського (сержантського і старшинського) складу з метою задоволення потреб центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону

Такий статус регулюється адміністративно-правовими нормами спеціального законодавства у прикордонній сфері, особливості якого

обумовлені наявністю специфічних рис правоохоронного органу спеціального призначення щодо охорони та захисту державного кордону.

Право на охорону здоров'я курсантів ДПСУ є природним невідчужуваним особистим немайновим правом, яке визнається та охороняється актами міжнародного права та національним законодавством. Водночас, право на охорону здоров'я курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання може мати ускладнення під час реалізації. Неповнолітні особи, які вступили на військову службу до вищого військового навчального закладу набувають статусу курсанта і на них поширюється військове законодавство, зокрема щодо забезпечення охорони здоров'я військовослужбовців. Одночасно військовослужбовці-курсанти все ще є неповнолітні особи (зокрема на молодших курсах навчання) тому не можуть бути позбавлені права на охорону здоров'я неповнолітніх (наприклад, отримання лікарської консультації вузькоспеціалізованих лікарів у дитячих медичних закладах). Від здоров'я військовослужбовців, поліцейських та службовців правоохоронних органів залежить успішне виконання ними поставлених завдань.

Слід погодитись із пропозицією Удод М.В. та Бойко Т.М. щодо розробки Положення про надання медичних послуг курсантам які навчаються у закладах вищої військової освіти [11].

Водночас, високого рівня здоров'я неможливо досягнути без ефективно функціонуючої правової системи забезпечення охорони здоров'я на всіх її етапах: профілактики захворювань, лікування та реабілітації. Піклуючись про особисте здоров'я та допомагаючи його зберегти іншим, ми вносимо свій щоденний вклад у майбутню перемогу.

Враховуючи вище викладене, вважаємо дане питання потребує дослідження на теоретичному рівні з метою подальшого удосконалення правового регулювання адміністративно-правового статусу курсантів ДПСУ.

Література

1. Пашинський В. Й. Конституційно-правовий статус військовослужбовців в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. К., 2007. 19 с.
2. Коваль Л. В. Адміністративне право : курс лекцій. К. : Вентурі, 1996. 208 с.
3. Академічна юридична думка НАН України ; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького за ред. Ю. С. Шемшученко ; укладачі І. Б. Усенко, Т. І. Бондарук. К., 1998. 503 с.
4. Кузьменко О. В. Процесуальні категорії адміністративного права : монографія. Львів : ВАТ Львівська книжкова фабрика "Атлас", 2004. 232 с.
5. Чумак В. В. Законодавче регулювання підстав дисциплінарної відповідальності військовослужбовців (Науково-теоретичний та прикладний аспекти) : дис. ... канд. юрид. наук : 20.02.03. Хмельницький, 1998. 200 с.
6. Білоусов Ю. В. Судове провадження у справах за скаргами військовослужбовців на неправомірні дії і рішення органів військового управління та військових посадових осіб : автореф. дис. канд. юрид. наук : 20.02.03. Хмельницький, 1999. 18 с
7. Корж І. Ф. Військова служба в Україні : вступ, просування, припинення : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2004. 20 с.
8. Хома В. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України : [монографія]. Хмельницький : Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2008. 155 с.

9. Шамрай В. О. Державне управління військовими формуваннями Воєнної організації : стан та тенденції розвитку в сучасній Україні : дис. ... доктора наук з держ. управління : 25.00.03. К., 1999. 432 с.

10. Царенко О. М. *Адміністративно-правовий статус військовослужбовців Державної прикордонної служби України*: монографія. За заг. ред. Снігерьова О. П. Хмельницький. Видавництво Національної академії Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького, 2013. 190 с. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000396310> (дата звернення: 11.07.2024).

11. Удод М.В., Бойко Т.М. Окремі питання адміністративно правового регулювання проходження служби (навчання) в закладах вищої освіти МВС та ЗСУ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/96.pdf (дата звернення: 11.07.2024).

12. Шульга М. В., Поняття та особливості адміністративно-правового статусу курсантів та слухачів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. *Право і суспільство*. 2020. № 3, ч. 2. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3-2_2020/20.pdf (дата звернення: 12.07.2024).

13. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

14. Про Державну прикордонну службу : Закон України від 03.04.2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

15. Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України : затверджене Указом Президента України від 29 грудня 2009 року № 1115/2009. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115/2009#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

16. Про Державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 року № 1777-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1777-12> (дата звернення: 11.07.2024).

17. Положення про вищі військові навчальні заклади : затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 467. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF?find=1&text=%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%82#w1_1 (дата звернення: 11.07.2024).

18. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

19. Резнік Г.О. Право дитини на охорону здоров'я. *Приватне право і підприємництво*. 2014. № 13. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/27.pdf> (дата звернення: 11.07.2024).

20. Стефанчук Р. О. Особисті немайнові права фізичних осіб у цивільному праві (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту). К: КНТ, 2007. 626 с. URL: <https://www.academia.edu/36391904> (дата звернення: 11.07.2024).

21. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України. 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

22. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 р. № 2011-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/find/card2?text> (дата звернення: 12.05.2023).

23. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 року № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

24. Про оборону : Закон України від 06.12.1991 року № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

25. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 року № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

26. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 року № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2232-12> (дата звернення: 11.07.2024)

27. Про статут внутрішньої служби : Закон України від 24.03.1999 року № 548-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text> (дата звернення: 11.07.2024).

References

1. Pashynskiy V. Y. Konstytutsiino-pravovyi status viiskovosluzhbovtziv v Ukraini: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.02. K., 2007. 19 s.
2. Koval L. V. Administratyvne pravo: kurs lektsii. K.: Venturi, 1996. 208 s.
3. Akademichna yurydychna dumka NAN Ukrainy; Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho za red. Yu. S. Shemshuchenko; ukladachi I. B. Usenko, T. I. Bondaruk. K., 1998. 503 s.
4. Kuzmenko O. V. Protsesualni katehorii administratyvnoho prava: monohrafiia. Lviv: VAT Lvivska knyzhkova fabryka "Atlas", 2004. 232 s.
5. Chumak V. V. Zakonodavche rehuliuвання pidstav dystsyplinarnoi vidpovidalnosti viiskovosluzhbovtziv (Naukovo-teoretychnyi ta prykladnyi aspekty): dys. ... kand. yuryd. nauk: 20.02.03. Khmelnytskyi, 1998. 200 s.

6. Bilousov Yu. V. Sudove provadzhennia u spravakh za skarhamy viiskovosluzhbovtziv na nepravomirni dii i rishennia orhaniv viiskovoho upravlinnia ta viiskovykh posadovykh osib: avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 20.02.03. Khmelnytskyi, 1999. 18 s

7. Korzh I. F. Viiskova sluzhba v Ukraini: vstup, prosuvannia, pryypynennia: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. K., 2004. 20 s.

8. Khoma V. O. Administratyvno-pravove rehuliuвання diialnosti inspektoriv prykordonnoi sluzhby Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: [monohrafiia]. Khmelnytskyi: Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzhanoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho, 2008. 155 s.

9. Shamrai V. O. Derzhavne upravlinnia viiskovymy formuvanniamy Voiennoi orhanizatsii: stan ta tendentsii rozvytku v suchasni Ukraini: dys. ... doktora nauk z derzh. upravlinnia: 25.00.03. K., 1999. 432 s.

10. Tsarenko O. M. Administratyvno-pravovyi status viiskovosluzhbovtziv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: monohrafiia. Za zah. red. Sniherova O. P. Khmelnytskyi. Vydavnytstvo Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho, 2013. 190 s. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/publ/REF-0000396310> (date of access: 11.07.2024).

11. Udod M.V., Boiko T.M. Okremi pytannia administratyvno pravovoho rehuliuвання prokhodzhennia sluzhby (navchannia) v zakladakh vyshchoi osvity MVS ta ZSU. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 6. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/96.pdf (date of access: 11.07.2024).

12. Shulha M. V., Poniattia ta osoblyvosti administratyvno-pravovoho statusu kursantiv ta slukhachiv zakladiv vyshchoi osvity iz spetsyfichnymy umovamy navchannia, yaki zdiisniuiut pidhotovku politseiskykh. *Pravo i suspilstvo*. 2020. № 3, ch. 2. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3-2_2020/20.pdf (date of access: 12.07.2024).

13. Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy vid 01.07.2014 r. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (date of access: 11.07.2024).

14. Pro Derzhavnu prykordonnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 03.04.2003 r. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text> (date of access: 11.07.2024).

15. Polozhennia pro prokhodzhennia hromadianamy Ukrainy viiskovoi sluzhby v Derzhavnii prykordonnii sluzhbi Ukrainy: zatverdzhene Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 29 hrudnia 2009 roku № 1115/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115/2009#Text> (date of access: 11.07.2024).

16. Pro Derzhavnyi kordon Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 04.11.1991 roku № 1777-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1777-12> (date of access: 11.07.2024).

17. Polozhennia pro vyshchi viiskovi navchalni zaklady: zatverdzhene Postanovoiu Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 12 travnia 2021 r. № 467. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2021-%D0%BF?find=1&text=%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%82#w1_1 (date of access: 11.07.2024).

18. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. Vid 16.01.2003 r. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (date of access: 11.07.2024).

19. Reznik H.O. Pravo dytyny na okhoronu zdorovia. *Pryvatne pravo i pidpriumnytstvo*. 2014. № 13. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/27.pdf> (date of access: 11.07.2024).

20. Stefanchuk R. O. Osobysti nemainovi prava fizychnykh osib u tsyvilnomu pravi (poniattia, zmist, systema, osoblyvosti zdiisnennia ta zakhystu). K: KNT, 2007. 626 s. URL: <https://www.academia.edu/36391904> (date of access: 11.07.2024).

21. Konstytutsiia Ukrainy. Pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy. 28 chervnia 1996 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 11.07.2024).

22. Pro sotsialnyi i pravovy zakhyt viiskovosluzhbovtziv ta chleniv yikh simei: Zakon Ukrainy vid 20.12.1991 r. № 2011-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/find/card2?text> (date of access: 12.05.2023).

23. Pro Zbroini Syly Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 roku № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (date of access: 11.07.2024).

24. Pro oboronu: Zakon Ukrainy vid 06.12.1991 roku № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (date of access: 11.07.2024).

25. Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 05.03.1998 roku № 183/98-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 11.07.2024).

26. Pro viiskovy oboviazok i viiskovu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 25.03.1992 roku № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12> (date of access: 11.07.2024)

27. Pro statut vnutrishnoi sluzhby: Zakon Ukrainy vid 24.03.1999 roku № 548-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text> (date of access: 11.07.2024).